

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7982>

Number: 74 , p. 89-109, Spring 2019

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

09.01.2019

05.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

25.03.2019

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İLE BECERİ TEMELLİ ELEŞTİREL DÜŞÜNME ÖĞRETİMİNE DAİR BİR ÇALIŞMA

*A STUDY ON SKILL-BASED CRITICAL THINKING TEACHING
TO PRIMARY SCHOOL STUDENTS*

Öğrt. Demet Arı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-000>

Sınıf Öğretmeni / MEB

demetari2016@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer Sencer Bulut Özsezer

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-000>

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD,

sbulut@cu.edu.tr

Prof. Dr. Kamuran Tarım

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-000>

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü,

kamuran.tarim@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisini belirlemek ve öğrencilerin eleştirel düşünme ile ilgili görüşleri hakkında bilgi toplamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda ilkokul dördüncü sınıfta beceri temelli eleştirel düşünme öğretimi uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun eleştirel düşünme ölçeği analiz, değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama, öz düzenleme alt boyutlarında ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı istatistiksel bir fark var mıdır? İlkokul dördüncü sınıf deney grubundaki öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi öğretimi uygulamasına ilişkin görüşleri nelerdir? Şeklinde alt amaçları belirlenmiştir.

Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulunda 2017-2018 eğitim öğretim yılı ilkokul dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri göz önüne alınarak, araştırmada amaçsal örnekleme yöntemi ile çalışma grubu belirlenmiştir. Araştırmada deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere iki grup öğrenci vardır. Deney grubunda 25, kontrol grubunda ise 23 öğrenci olmak üzere toplam 48 öğrenci yer almaktadır. Bu araştırma nicel ve nitel metodun birlikte kullanıldığı karma bir çalışma olacak şekilde tasarlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun yarı deneysel şekilde olup, ön test-son test kontrol gruplu araştırma modeli, araştırmanın nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Verilerin toplanmasında, öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini ölçmek amacıyla Demir (2006) tarafından geliştirilen ve eleştirel düşünmenin alt düşünme boyutlarını ölçmeyi amaçlayan ölçek kullanılmıştır. Aynı zamanda Beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin uygulamasına dair öğrenci görüşlerinin alınmasına ilişkin araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler arasında cinsiyet, anne-baba meslek durumu gibi sosyo-demografik özellikler açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için "Kişisel Bilgiler Formu"ndan yararlanılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan Eleştirel Düşünme Ölçeği'nden elde edilen ön test-son test puanları ile ve Kişisel Bilgiler Formu'na vermiş oldukları cevaplar oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda uygulanan Cort 1 düşünme programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri alt boyutları olan analiz, çıkarım, açıklama ve öz düzenleme becerileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterirken, değerlendirme ve yorumlama alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Aynı zamanda kontrol grubu öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Ölçeği son test puanları ile deney grubu son test puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Düşünme, Eleştirel Düşünme Öğretimi, Cort 1, Beceri temelli eleştirel düşünme, ilkokul öğrencileri

Abstract

The aim of this research is to determine the effect of skill-based critical thinking education, carried out with fourth-grade students, on critical thinking skills of the students and to gather information about students' views on critical thinking. In line with the aim, answers to the following questions were sought:

1. Is there a statistically significant difference between the experimental group and the control group students in critical thinking analysis sub-dimension?
2. Is there a statistically significant difference between the study group and the control group students in critical thinking evaluation sub-dimension?
3. Is there a statistically significant difference between the study group and the control group students in critical thinking inference sub-dimension?
4. Is there a statistically significant difference between the study group and the control group students in critical thinking interpretation sub-dimension?
5. Is there a statistically significant difference between the study group and the control group students in critical thinking interpretation sub-dimension?
6. Is there a statistically significant difference between the study group and the control group students in critical thinking self-regulation sub-dimension?
7. What are the opinions of study group students about critical thinking teaching?

The study was realized with fourth-grade students in a state school affiliated to the Ministry of National Education in the first semester of the 2017-2018 academic year. The study group was determined with purposive sampling method and there are 48

students in total, 25 students in the study group and 23 students in the control group. In this study, the convergent parallel pattern of the mixed method was used to gather information to determine the effect of skill-based critical thinking education, carried out with fourth-grade students, on critical thinking skills of the students and to gather information about students' views on critical thinking. In the collection of data, the data collection tools were collected in two groups as quantitative and qualitative data collection tools. In quantitative data collection tools, Critical Thinking Scale developed by Demir (2006) was used to measure students' critical thinking levels. There are 6 chapters in the scale aiming to measure the sub-dimensions of critical thinking. In the experimental group, the Cort 1 thinking program was used. A statistically significant difference was found in favor of the study group for Cort 1 thinking the program, in which quantitative findings of the study applied, on analysis, evaluation, inference, interpretation, explanation and self-regulation skills of the students.

Based on the research results it can be said that, skill-based critical thinking skill programs can be incorporated in students' lives to help them gain the ability to think critically, and when critical thinking skills education program is applied it positively affects students' attitudes towards class and increases their expectations towards the continuation of the course.

It is recommended to carry out this study with a longer application time, by making the examples in practice more suitable for students' readiness levels, and to implement them by making arrangements based on the students' daily lives, and also to conduct activities with students for group work, for the training of skill-based critical thinking that is all based on group work, before starting the implementations.

Key Words: Thinking, Teaching Critical Thinking, Cort 1, Skill-Based Critical Thinking, Primary School Students

1. Giriş

İnsanlar günlük yaşamlarında birçok uyarıcıyla karşı karşıya gelmektedir. Bu uyarıcıların hangilerinin kendileri için önemli olduğunu bilmeye karar vermek durumunda kaldıklarında doğru tercihler yapabilmeye, başka insanların düşünceleri hakkında fikir sahibi olabilmek için onlarla empati kurabilmeye, olayların farklı yönlerini görebilmeye, göz ardı ettikleri bir takım düşüncelerini düşünme süreçlerine dahil edebilmeye, hayatlarına yön verirken kuralların nedenlerini bilmeye yada başkalarının hayatlarına yön verirken oluşturacakları kuralların nasıl ortaya koyulması gerektiğinin bilincinde olmaya yani gelişmiş bir düşünme biçimine ihtiyaçları vardır.

Düşünmenin, gelişmiş bir düşünme biçimine dönüşmesinin bir başka deyişle kişilerin eleştirel düşünebilme yetisine sahip olmasının zorunluluk haline geldiği günümüz-

de bunun eğitim-öğretim ile sağlanması gerektiğinin ortak bir kanaat olduğu görülmektedir. İlkokul çağından itibaren öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine sahip olabilmesi öğrencilerin düşünme süreçlerinin farkında olan neyi ve niçin düşündüğünü bilen, sorgulayan bireyler olabilmeleri açısından önem taşımaktadır. Ayrıca günümüzde gerek sanal gerek gerçek hayatta birçok tehditle karşı karşıya olan çocukların eleştirel düşünebilmeleri onları bu tehditlere karşı daha bilinçli hale getirecektir (MEB, 2007). Eğitim süreci içerisinde kazandırılması gerekli görülen; sorgulayan problem çözebilen, yaratıcı, başkalarının görüşlerine saygılı bireylerin yetiştirilmesi ancak öğrencilere eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması ile mümkündür (Çelikkaya, 2012). Eleştirel düşünme becerisi bireylerin doğuştan getirdikleri bir özellik olmayıp öğretilir, geliştirilebilir ve öğrenilebilir. Eleştirel düşünme becerisinin aileden sonra

kazanabileceği en önemli yer okullardır (Bektaş, 2012). Bu nedenle eğitim sürecine eleştirel düşünme becerisinin öğretimine yönelik çalışmaların katılması gerekmektedir.

Geçmişten günümüze değin düşünme öğretimi insanların üzerinde durduğu bir konu olmasına rağmen bunun ne şekilde olacağı ile ilgili tartışmaların hala devam ettiği söylenebilir (Gündoğdu, 2009). Eleştirel düşünme ile ilgili literatür incelendiğinde, Mcknow (1997)'un dört farklı yaklaşımı ortaya koyduğu görülmektedir (Akt. Vural ve Kutlu, 2004).

1. Konu Temelli Eğitim Yaklaşımı: Öğretilmesi planlanan içerik birimi ile birlikte eleştirel düşünmenin de öğretilmesini öngörmektedir.

2. Genel Yaklaşım (Beceri Temelli Yaklaşım): Eleştirel düşünme egzersizleri tek bir konuya ya da egzersize bağlı olmalıdır. Eğitimin eleştirel düşünme tabanında verilmesi gerekir (Kökdemir, 2003).

3. Konuya Entegre Etme (İnfüzyon) Yaklaşımı: İçerik birimi ve eleştirel düşünme ve kurallarını bütünleştirmeyi önermektedir. Ancak bu kurallar ve ilkeler açık bir şekilde verilmemektedir. Koç (2007)'e göre bu yaklaşımda düşünme ayrı olarak ele alınıp bir şeye ilave edilemez, aksine tüm konuların öğrenilmesinde ve öğretilmesinde gerekli bir parçadır.

4. Karma Yaklaşım: Bu yaklaşım hem konu temelli yaklaşım hem de genel yaklaşımın birlikte kullanılmasını öngörmektedir. Düşünme süreci bilgi içeriğiyle birlikte öğretilmelidir (Nisbett, 1991: Akt. Koç, 2007).

Kökdemir (2003)'e göre eleştirel düşünme egzersizleri tek bir derse ya da konuya bağlı olmamalıdır. Eğitimin eleştirel düşünme tabanında verilmesi gerekir. Özellikle ilkökul çağındaki öğrencilerin düşünme süreçlerinin farkına varmalarını sağlamanın bu şekilde daha anlaşılır olacağı görüşünde olan birçok araştırma mevcuttur.

Edward De BONO düşünme öğretimi için programlar hazırlamıştır. Düşünme becerilerinin kazandırılmasını amaçlayan bu prog-

ramlar bir takım etkinliklerden oluşmaktadır. Bu çalışmada Edward De BONO tarafından geliştirilen Cort 1 programı temele alınmıştır. Cort 1- Genişletme adından da anlaşılacağı gibi öğrencilerin daha geniş düşünmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Cort-1'in genişletme basamağında çocukların geniş bir perspektiften bakarak çok yönlü ve eleştirel düşünmelerine yardımcı olunur. İlkokul öğrencilerine eleştirel düşünme becerisinin kazandırılmasının amaçlanması bu beceri kazandırırken beceri temelli bir yöntemin kullanılıyor olması açısından bu araştırma önem taşımaktadır. Araştırma sırasında ilkökul öğrencilerinin eleştirel düşünme ile ilgili görüşlerinin alınması da problemin derinlemesine incelenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda alan yazınındaki ilkökul öğrencilerinin beceri temelli eleştirel düşünme becerisi kazandırılmasındaki araştırmalarda bulunan eksikliği tamamlayacağı ve bu konuda sonraki araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu sebeple çalışmanın amacı, ilkökul dördüncü sınıfta gerçekleştirilecek olan beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisini belirlemek ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme analiz alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

2. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme değerlendirme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

3. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme çıkarım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

4. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme yorumlama alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

5. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme açıklama alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

6. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında eleştirel düşünme öz düzenleme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

7. Deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme öğretimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

Bu araştırma, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisini belirlemek ve öğrencilerin eleştirel düşünme ile ilgili görüşleri hakkında bilgi toplamak amacıyla karma yöntemin yakınsayan paralel deseni kullanılmıştır. Yakınsayan paralel desen nitel ve nicel verilerin araştırmada eş zamanlı olarak kullanılmasıdır (Creswell ve Plano Clark, 2015).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na

bağlı bir devlet okulunda 2017-2018 eğitim-öğretim yılının I. döneminde ilkokul dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya gönüllü öğrencilerin katılımı sağlanarak, bu öğrencilerin velilerinden izin alınmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi ile çalışma grubu belirlenmiş olup deney grubunda 25, kontrol grubunda 23 öğrenci olmak üzere toplam 48 öğrenci yer almaktadır.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler arasında cinsiyet, anne-baba meslek durumu gibi sosyo-demografik özellikler açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan " Kişisel Bilgiler Formu"ndan yararlanılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin demografik özellikler açısından anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1. Cinsiyet

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin yüzde ve frekans değerleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Gruplar	Kız		Erkek		Toplam	
	F	%	F	%	f	%
Deney	16	64.0	9	36.0	25	100
Kontrol	15	65.2	8	34.8	23	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi, deney grubunda 16 kız, 9 erkek öğrenci; kontrol grubunda ise 15 kız, 8 erkek öğrenci bulunmaktadır. Gruplardaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre yapılan χ^2 analizi sonucunda, cinsiyet açısından deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı

görülmüştür ($\chi^2_{(1)} = 0.008, p > 0.05$). Bu bağlamda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dağılımının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

2.1.2. Baba Mesleği

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin kardeş sayısına ilişkin yüzde ve

frekans değerleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılım

Meslekler	Deney		Kontrol	
	F	%	f	%
İşçi	12	48.0	9	39.1
Memur	3	12.0	3	13.0
Esnaf	2	8.0	4	17.4
Serbest Meslek	4	16.0	5	21.7
Diğer	4	16.0	2	8.7
Toplam	25	100	23	100

χ^2 analizi yapılmış ve gözeneklerin %20’sinden fazlasında frekans 5 ve daha az çıkmıştır.

Tablo 2’ye göre gruplardaki öğrencilerin birçoğunun babasının işçi olduğu görülmektedir. Gruplara ait yüzdeler ve frekanslar göz önüne alındığında, grupların baba

mesleği açısından birbirine benzer olduğu söylenebilir.

2.1.3. Anne Mesleği

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin kardeş sayısına ilişkin yüzde ve frekans değerleri Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Anne Mesleği Göre Dağılımı

Gruplar	Ev Hanımı		Toplam	
	F	%	F	%
Deney	25	100	25	100
Kontrol	23	100	23	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere deney grubundaki ve kontrol grubundaki tüm öğrencilerin anneleri ev hanımıdır. Bu bağlamda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin anne mesleğine göre dağılımının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

2.1.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Başlangıç Koşulları

Yarı deneysel çalışmanın başında uygulanan Eleştirel Düşünme Ölçeği öntest puanlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve bağımsız örneklem t testi değerleri Tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4
Deney ve Kontrol Gruplarının Eleştirel Düşünme Ölçeği Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular

Alt Boyut	Grup	N	\bar{X}	S	sd	p
Analiz	Deney	25	5.60	1.77	46	.73
	Kontrol	23	5.43	1.61		
Değerlendirme	Deney	25	5.44	1.47	46	.16
	Kontrol	23	4.86	1.28		
Çıkarım	Deney	25	5.08	1.52	46	.45
	Kontrol	23	4.73	1.57		
Yorumlama	Deney	25	6.44	1.95	46	.08
	Kontrol	23	5.34	2.36		
Açıklama	Deney	25	4.28	1.40	46	.07
	Kontrol	23	3.52	1.47		
Öz düzenleme	Deney	25	16.48	3.15	46	.43
	Kontrol	23	15.69	3.73		

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin Eleştirel Düşünme Ölçeği öntest puanları arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak deney ve kontrol gruplarının sosyo-demografik özellikler ve eleştirel düşünme becerileri bakımından benzer özellikler gösterdiği söylenebilir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisine etkisinin incelendiği bu çalışmada kullanılan veri toplama araçları, nicel ve nitel veri toplama araçları olarak iki grupta top-

lanmıştır. Nicel veri toplama araçları, öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini ölçmek amacıyla Demir (2006) tarafından geliştirilen Eleştirel Düşünme Ölçeği kullanılmıştır. Eleştirel düşünmenin alt düşünme boyutlarını ölçmeyi amaçlayan ölçekte toplam 6 bölüm bulunmaktadır. Analiz (8 madde), değerlendirme (9 madde), çıkarım (8 madde), yorumlama (10 madde), açıklama (9 madde) ve öz düzenleme (12 madde) becerilerinden oluşan ölçek toplam 56 maddedir. Ölçek, Delphi Projesi'nde uzmanların konsensüsüyle belirlenen eleştirel düşünme beceri alanlarına (analiz, değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama

ve öz düzenleme) göre geliştirilmiş, istatistiki olarak geçerlik ve güvenilirlikleri sağlanmıştır. Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmasında doğru-yanlış testleri için uzman kanısı, test-tekrar test yöntemi, çift serili korelasyon ve pearson momentler çarpımı korelasyonu; çoktan seçmeli testler için madde güçlük değerleri, nokta çift serili korelasyon, Kuder-Richardson 20 (KR20) formülü; likert tipi ölçek için de faktör analizi ve Cronbach Alfadan faydalanılmıştır. Bu işlemlerle üç alt ölçeği doğru-yanlış testi, iki alt ölçeği çoktan seçmeli test, bir alt ölçeği de likert tipi ölçek olan ve 56 sorudan oluşan "Eleştirel Düşünme Ölçekleri" nin ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflara uygulanabileceği ortaya çıkmıştır.

Eleştirel düşünme ölçeğinin her bir alt ölçeğinin değerleri ayrı ayrı hesaplanmıştır.

- Analiz alt ölçeği, 201 öğrenciye yaklaşık 3 hafta arayla uygulanan taslak ölçekten elden edilen verilerin çift serili korelasyon katsayılarının "-0.036" ile "0.872" arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin tamamı için Pearson Koralasyon katsayısı 0.708 olarak hesaplanmıştır.

Eleştirel Düşünme-analiz ölçeğinde doğru cevaplar "1" puan, yanlış cevaplar "0" olarak kodlanmıştır. Bu ölçekte en düşük 0 en yüksek 8 puan alınabilmektedir. Öğrencilerin eleştirel düşünme-analiz becerileri 0 ile 8 puan aralığı 3 e bölünerek; 0.00-2.66" puan aralığı "düşük", "2.67-5.34" puan aralığı "orta" ve "5.35-8.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir

- Eleştirel düşünme değerlendirme ölçeği taslağını oluşturan 10 sorunun çift serili korelasyon katsayılarının " 0.007 " ile " 0.870" arasında değiştiği görülmektedir. Bu ölçek için Pearson Koralasyon katsayısı 0.855 olarak bulunmuştur. Eleştirel Düşünme – değerlendirme ölçeğinde doğru cevaplar "1" puan, yanlış cevaplar "0" puan olarak kodlanmıştır. Bu ölçekte en düşük 0 en yüksek 9 puan alınabilmektedir. Öğrencilerin eleştirel düşünme-analiz becerileri 0 ile 8 puan aralığı 3 e bölünerek; "0.00-3.00" puan aralığı "düşük", "3.01- 6.00" puan aralığı "orta" ve "6.01-

9.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir. Eleştirel Düşünme – değerlendirme ölçeğinde doğru cevaplar "1" puan, yanlış cevaplar "0" puan olarak kodlanmıştır. Bu ölçekte en düşük 0 en yüksek 9 puan alınabilmektedir. Öğrencilerin eleştirel düşünme-analiz becerileri 0 ile 8 puan aralığı 3 e bölünerek; "0.00-3.00" puan aralığı "düşük", "3.01- 6.00" puan aralığı "orta" ve "6.01- 9.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir.

- Eleştirel düşünme-çıkarım ölçeği taslağını oluşturan 10 sorunun çift serili korelasyon katsayısının " -0.102 " ile " 0.879 " arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin Pearson Korelasyon katsayısı 0.696 olarak bulunmuştur. Eleştirel düşünme-çıkarım ölçeğinden öğrencinin alabileceği en düşük 0 en yüksek 8 puandır. 0 ile 8 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00-2.66" puan aralığı "düşük", "2.67-5.34" puan aralığı "orta" ve "5.35-8.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir. Eleştirel düşünme-çıkarım ölçeğinden öğrencinin alabileceği en düşük 0 en yüksek 8 puandır. 0 ile 8 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00-2.66" puan aralığı "düşük", "2.67-5.34" puan aralığı "orta" ve "5.35-8.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir.

- Eleştirel düşünme-yorumlama ölçeği taslağını oluşturan 10 sorunun güçlük indeksleri " 0.418- 0.592 " arasında değişmektedir. Ölçeğin ayırt edicilik gücü indeksleri ise " 0.532-0.943" arasında değişmektedir. Ölçeğin Kuder Richardson 20 değeri 0.759 olarak bulunmuştur. Eleştirel düşünme-yorumlama ölçeğinden alacağı en düşük 0 puan en yüksek 10 puandır, 0 ile 10 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00 -3.33" puan aralığı "düşük", "3.34-6.67" puan aralığı "orta" ve "6.68- 10.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir. Eleştirel düşünme-yorumlama ölçeğinden alacağı en düşük 0 puan en yüksek 10 puandır, 0 ile 10 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00 -3.33" puan aralığı "düşük", "3.34-6.67" puan aralığı "orta" ve "6.68-

10.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir.

- Eleştirel düşünme-açıklama ölçeği taslağını oluşturan 9 sorunun ortalama güçlüğü 0.499, Kuder Richardson 20 değeri 0.768, ortalama ayırt edicilik değeri ise 0.742 olarak hesaplanmıştır. Eleştirel düşünme-açıklama ölçeğinden en düşük 0 en yüksek 9 alınabilmektedir. 0 ile 9 arası üç eşit parçaya bölünmüştür. Buna göre; "0.00-3.00" puan aralığı "düşük", "3.01-6.00" puan aralığı "orta" ve "6.01-9.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir. Eleştirel düşünme-açıklama ölçeğinden en düşük 0 en yüksek 9 alınabilmektedir. 0 ile 9 arası üç eşit parçaya bölünmüştür. Buna göre; "0.00-3.00" puan aralığı "düşük", "3.01-6.00" puan aralığı "orta" ve "6.01-9.00" puan aralığı da "yüksek" düzeyi temsil etmektedir.

- 12 sorudan oluşan eleştirel düşünme-öz düzenleme ölçeğinin tüm maddeler için Cronbach Alfa değeri yaklaşık olarak 0.91 olarak hesaplanmıştır. Faktör analizleri , " Principal Faktör Tekniği " ile " Varimax Rotasyonu " kullanılarak yapılmış ve varyansın %49.61'ini açıklayan bir faktörlü yapı ortaya çıkmıştır. Eleştirel düşünme-öz düzenleme ölçeğinden en düşük 0 en yüksek 24 puan alınabilmektedir. 0 ile 24 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00-8.00" puan aralığı "düşük", "8.01-16.00" puan aralığı "orta" ve "16.01-24.00" puan aralığı da 'yüksek' düzeyi temsil etmektedir. Eleştirel düşünme-öz düzenleme ölçeğinden en düşük 0 en yüksek 24 puan alınabilmektedir. 0 ile 24 arası 3 e bölünmüştür. Buna göre; "0.00-8.00" puan aralığı "düşük", "8.01-16.00" puan aralığı "orta" ve "16.01-24.00" puan aralığı da 'yüksek' düzeyi temsil etmektedir.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler arasında cinsiyet ve anne-baba meslek durumu gibi sosyo-demografik özellikler açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu'ndan

yararlanılmıştır.

Nitel verilerin toplanmasında ise öğrenci görüşlerinin alınabilmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Bu form ile öğrencilerin beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin gerçekleştirildiği uygulamalara yönelik olarak süreçte neleri farklı yaşadıkları ve nasıl etkilendikleri hakkında bilgi toplanmaya çalışılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada toplamda beş gün her gün iki ders saati süresince Edward De BONO'nun (1970) Cort düşünme programından Cort 1- Genişletme bölümü uygulanmıştır. Cort 1 programı 10 dersten oluşmaktadır. Her ders kendi içerisinde 3 etkinlikten oluşmaktadır. Her dersin sonunda soru-cevap şeklinde dersin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Programın içeriğinden kısaca bahsetmek gerekirse;

1. Ders: Fikirlerin ele alınış yöntemidir. Bu derste öğrencilerin bir fikir hakkında hemen karar vermemesi, o fikrin olumlu, olumsuz ve ilginç yönlerini görebilmeleri amaçlanmaktadır.

2. Ders: Kolayca anlaşılamayan faktörlerdir. Bu derste öğrencilerin karşılaştıkları herhangi bir durumda olayı çok yönlü değerlendirebilmeleri, göz ardı ettikleri kısımları da dikkate alarak değerlendirme yapmaları amaçlanmaktadır.

3. Ders: Kurallardır. Bu derste öğrencilerin kuralların önemini anlaması, var olan kuralları farklı yönleri ile analiz edebilmesi, kendi oluşturacağı kurallarda, kuralların uygulanabilirliğiyle ilgili tüm faktörleri göz önünde bulundurabilmesi amaçlanmaktadır.

4. Ders: Sonuçlardır. Bu derste öğrencilerin gerek verdikleri kararlar gerek yaptıkları planlar açısından olsun; kısa, orta ve uzun vadede getireceği sonuçları tahmin edebilmesi amaçlanmaktadır.

5. Ders: Amaçlardır. Bu ders ile öğrencilerin hedeflerini belirleyebilmesi, yapılan davranışların altında bir amaç olduğunu bil-

meleri ve bu amacı sorgulayabilmeleri beklenmektedir.

6. Ders: Planlamadır. Bu ders önceki derslerdeki kazanımların bir araya getirilecek bir plan yapılması durumunda amacın belirlenmesi, tüm faktörlerin göz önüne alınması, fikirlerin ele alınmasını ve sonuçlarının düşünülerek yapılmasını amaçlamaktadır.

7. Ders: Önceliklerdir. Bu derse kadar yeni fikirler üretme üzerine yoğunlaşılırken bu derste amaçların, faktörlerin, fikirlerin, sonuçların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Birçok amacımız olabileceğini ancak öncelikli olanların ortaya çıkması ile daha verimli bir süreç geçirilebileceği düşüncesinin öğrenciye kazandırılması şeklindedir.

8. Ders: Alternatiflerdir. Bu ders öğrencilere bir konu üzerinde düşünürken sınırlı sayıda fikrini olmasının onları kısıtlayabileceği bu nedenle öğrencilere ilk anda fark edilemeyen alternatif fikirler üzerine yoğunlaşıp bunları da ortaya çıkarıp, düşünce süreçlerini zenginleştirilebileceğini göstermeyi amaçlanmaktadır.

9. Ders: Kararlardır. Bu derste önceki derslerde ki kazanımları bir araya getirerek yani amaçları, faktörleri, fikirleri, sonuçları, öncelikleri ve alternatifleri düşünerek karar verebilme becerisini kazandırmak amaçlanmaktadır.

10. Ders: Başka insanların görüşleridir. Bu derste olaylara başka insanların bakış açısıyla bakarak düşünce yelpazemizi genişletmeyi, başka insanların düşünceleriyle ilgili duygusal yorumlar yapmak yerine bakış açılarını anlayarak daha net sonuçlara ulaşılabilirliğini öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

Deney grubu öğrencilerine ilk önce Demir (2006) tarafından hazırlanan Eleştirel Düşünme Ölçeği uygulanmıştır. Sonrasında 5 gün boyunca her gün iki ders saati olmak üzere Edward De BONO' nun Beceri Temelli Düşünme Programının Cort 1 Bölümü uygulanmıştır. Bu bölüm öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu için seçilmiştir. Cort 1 Programında bulu-

nan 10 ders her gün 2 ders saatine göre programlanmıştır. Öğrencilere programın içeriğine göre önce bilgi verilmiş sonrasında grup çalışması şeklinde etkinlik kâğıtları dağıtılmıştır. Sonrasında ders soru- cevap şeklinde özetlenmiş ve tamamlanmıştır. Öğrencilere günlük derslerle ilgili ödev kâğıtları dağıtılmıştır. 5 günün sonunda program tamamlanmış ve öğrencilere tekrar Eleştirel Düşünme Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilere ölçeği cevaplamaları için bir ders saati (40 dakika) süre verilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan Eleştirel Düşünme Ölçeği'nden elde edilen öntest- sontest puanları ile Kişisel Bilgiler Formu'na vermiş oldukları cevaplar oluşturmaktadır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analiz aşamasında frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve karışık ölçümler için iki faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi ile ilgili görüşlerini öğrenmek için öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun analizinde betimsel analizi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise öğretmenler odasında her öğrenci ile birebir görüşme yapılarak gerçekleştirilmiş, her görüşme ortalama 20 dakika sürmüştür. Deney grubu ile yapılan çalışma bu şekilde sonlandırılmıştır.

3. Bulgular

İlkokul dördüncü sınıfta gerçekleştirilen beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisine ve öğrencilerin eleştirel düşünme öğretimiyle ilgili görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Eleştirel Düşünme Analiz Alt Boyutuna İlişkin Son Test Bulguları

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme analiz alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Analiz Alt Boyutuna İlişkin Son Test Bulguları

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	6.76	1.33	Yüksek	46	-2.24	.03
Kontrol Grubu	23	5.91	1.27	Yüksek			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Eleştirel düşünme becerisi analiz alt boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem t testinde Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 6.76$) Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 5.91$) arasında anlamlı istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [$t_{(46)} = -2.24, p < 0.05$].

grubunun ve kontrol grubunun aritmetik ortalaması "5.35-8.00" aralığında olduğundan yüksek düzey eleştirel düşünme-analiz becerisine denk gelmektedir.

3.2. Eleştirel Düşünme Değerlendirme Alt Boyutuna Son Test İlişkin Bulguları

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme değerlendirme alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 6'de yer almaktadır.

Tablo 6

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Değerlendirme Alt Boyutuna Son Test İlişkin Bulguları

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	6.84	1.84	Yüksek	46	3.40	.001
Kontrol Grubu	23	5.00	1.90	Orta			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi değerlendirme alt boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 6.84$) Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 5.00$) arasında anlamlı bir fark görül-

mektedir [$t_{(46)} = 3.40, p < 0.05$]. Deney grubunun aritmetik ortalaması "6.01-9.00" aralığında "yüksek düzey eleştirel düşünme-değerlendirme becerisi" ne denk gelirken, kontrol grubunun test puanlarının aritmetik ortalaması "3.01-6.00" aralığı "orta düzey eleştirel düşünme-değerlendirme becerisi" ne denk gelmektedir.

3.3. Eleştirel Düşünme Çıkarım Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme çıkarım alt boyutu

tuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Çıkarım Alt Boyutuna İlişkin Son Test Bulguları

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	6.60	1.22	Yüksek	46	4.35	.000
Kontrol Grubu	23	4.52	2.01	Orta			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi çıkarım alt boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 6.60$)

Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 5.00$) arasında anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(46)} = 4.35, p < 0.05$]. Deney grubunun aritmetik ortalaması "5.35-8.00" aralığında "yüksek düzey eleştirel düşünme-

çıkarma becerisi" ne denk gelirken, kontrol grubunun test puanlarının aritmetik ortalaması "2.67-5.34" aralığı "orta düzey eleştirel düşünme-çıkarma becerisi" ne denk gelmektedir.

3.4. Eleştirel Düşünme Yorumlama Alt Boyutuna İlişkin Son Test Bulguları

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme yorumlama alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Yorumlama Alt Boyutuna İlişkin Son Test Bulguları

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	7.68	1.65	Yüksek	46	4.33	.000
Kontrol Grubu	23	5.08	2.44	Orta			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi yorumlama alt

boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde,

Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 7.68$)

Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 5.08$) arasında anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(46)} = 4.33, p < 0.05$].

Deney grubunun aritmetik ortalaması "6.68-10.00" aralığında "yüksek düzey eleştirel düşünme-yorumlama becerisi" ne denk gelirken, kontrol grubunun test puanlarının aritmetik orta-

laması "3.34-6.67" aralığı "orta düzey eleştirel düşünme-yorumlama becerisi" ne denk gelmektedir.

3.5. Eleştirel Düşünme Son Test Açıklama Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme açıklama alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 9'de yer almaktadır.

Tablo 9

Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Son Test Açıklama Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	5.68	1.88	Orta	46	4.64	.000
Kontrol Grubu	23	3.17	1.85	Düşük			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi açıklama alt boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 5.68$)

Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 3.17$) arasında anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(46)} = 4.64, p < 0.05$].

Deney grubunun aritmetik ortalaması "3.01-6.00" aralığında "orta düzey eleştirel düşünme-açıklama

becerisi" ne denk gelirken, kontrol grubunun test puanlarının aritmetik ortalaması "0.00-3.00" aralığı "düşük düzey eleştirel düşünme-açıklama becerisi" ne denk gelmektedir.

3.6. Eleştirel Düşünme Son Test Öz Değerlendirme Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin eleştirel düşünme öz değerlendirme alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkisiz örneklem için t testi değerleri Tablo 10'de yer almaktadır.

Tablo 10
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Son Test Öz Düzenleme Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Gruplar	N	\bar{X}	S	Düzeyi	sd	t	p
Deney Grubu	25	19.24	2.74	Yüksek	46	2.33	.024
Kontrol Grubu	23	17.08	3.62	Yüksek			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi öz düzenleme alt boyutu bakımından karşılaştırmak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, Cort 1 programı uygulanan deney grubu öğrencilerin test puan ortalaması ile ($\bar{x}_D = 19.24$) Cort 1 programı uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerin test puanları ortalaması ($\bar{x}_K = 17.08$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. [$t_{(46)} = 2.33, p < 0.05$]

Deney grubunun ve kontrol grubunun aritmetik ortalaması "16.01-24.00" aralığında "yüksek düzey eleştirel düşünme-öz düzen-

leme becerisi" ne denk gelmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin analiz, değerlendirme, çıkarım, yorumlama, açıklama ve öz düzenleme alt boyutlarının tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir.

3.7. Kontrol Grubunun Eleştirel Düşünme Ölçeği Öntest Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Kontrol grubundaki öğrencilerin Eleştirel Düşünme Ölçeği öntest sonuçlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkili örneklem için t testi değerleri Tablo 11'da yer almaktadır.

Tablo 11
Kontrol Grubunun Eleştirel Düşünme Ölçeği Öntest Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Ölçüm	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Analiz Ön Test	23	5.43	1.61			
				22	-1.10	.28
Analiz Son Test	23	5.91	1.27			
Değerlendirme Ön Test	23	4.86	1.28			

Değerlendirme Son Test		23	5.00	1.90	22	-.29	.76
Çıkarım Ön Test		23	4.73	1.57			
					22	.36	.71
Çıkarım Son Test		23	4.52	2.01			
Yorumlama Test	Ön	23	5.34	2.36			
					22	.33	.74
Yorumlama Test	Son	23	5.08	2.44			
Açıklama Test	Ön	23	3.52	1.47			
					22	.65	.51
Açıklama Test	Son	23	3.17	1.85			
Öz Ön Test	Düzenleme	23	15.69	3.73			
Öz Son Test	Düzenleme	23	17.08	3.62	22	-1.25	.22

Eleştirel düşünme becerisinin kazanılabilirliği için uygulanan Cort 1 programında uygulama yapılmayan kontrol grubunun eleştirel düşünme alt boyutlarından analiz öntest ($\bar{X}_0 = 5.43$), sontest ($\bar{x}_5 = 5.91$); değerlendirme öntest ($\bar{X}_0 = 4.86$), sontest ($\bar{x}_5 = 5.00$); çıkarım öntest ($\bar{X}_0 = 4.73$), sontest ($\bar{x}_5 = 4.52$); yorumlama öntest ($\bar{X}_0 = 5.34$), sontest ($\bar{x}_5 = 5.08$); açıklama öntest ($\bar{X}_0 = 3.52$), sontest ($\bar{x}_5 = 3.17$); öz düzenle-

me öntest ($\bar{X}_0 = 15.69$), sontest ($\bar{x}_5 = 17.08$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Sonuç olarak, kontrol grubunun ölçüm sonuçlarına bakıldığında deney grubuna Cort 1 düşünme programı anlatıldığı sırada eleştirel düşünme becerileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşmamıştır.

3.8. DeneY Grubunun Eleştirel Düşünme Ölçeği Öntest Sontest Sonuçlarına İlişkin Bulgular

DeneY grubundaki öğrencilerin Eleř-

tirel Düşünme Ölçeği öntest sontest sonuçlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ilişkili örneklemler için t testi değerleri Tablo 12'da yer almaktadır.

Tablo 12

DeneY Grubunun Eleştirel Düşünme Ölçeği Öntest Sontest Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Ölçüm	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Analiz Ön Test	23	5.60	1.77			
				24	-2.88	.008
Analiz Son Test	23	6.76	1.33			
Değerlendirme Ön Test	23	5.44	1.47			
				24	-2.74	.011
Değerlendirme Son Test	23	6.84	1.84			
Çıkarım Ön Test	23	5.08	1.52			
				24	-3.36	.003
Çıkarım Son Test	23	6.60	1.22			
Yorumlama Ön Test	23	6.44	1.95			
				24	-2.44	.022
Yorumlama Son Test	23	7.68	1.65			
Açıklama Ön Test	23	4.28	1.40			
				24	-3.13	.005
Açıklama Son Test	23	5.68	1.88			
Öz Düzenleme Ön Test	23	16.48	3.15			
				24	-3.14	.004
Öz Düzenleme Son Test	23	19.24	2.74			

Eleştirel düşünme becerisinin kazanılabilirliği için Cort 1 programı uygulanan deney grubunun eleştirel düşünme alt boyutlarından analiz öntest ($\bar{x}_0 = 5.60$), söntest ($\bar{x}_5 = 6.76$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Değerlendirme öntest ($\bar{x}_0 = 5.44$) ve değerlendirme söntest ($\bar{x}_5 = 6.76$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Diğer bir alt boyut olan çıkarım öntest ($\bar{x}_0 = 5.08$) ve çıkarım söntest ($\bar{x}_5 = 6.60$) arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. Yorumlama öntest ($\bar{x}_0 = 6.44$) ile yorumlama söntest ($\bar{x}_5 = 7.68$) puanları arasında ise yine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Açıklama öntest ($\bar{x}_0 = 4.28$) ile açıklama söntest ($\bar{x}_5 = 5.68$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Son alt boyut olan öz düzenleme ön test ($\bar{x}_0 = 16.48$)

puanlı ile öz düzenleme son test ($\bar{x}_5 = 19.24$) puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Cort 1 düşünme programı uygulanan deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri son test puanları ile ön test puanları arasında eleştirel düşünme alt boyutlarının tamamında (analiz, çıkarım, değerlendirme, yorumlama, açıklama ve öz düzenleme) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

3.9.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formundan Elde Edilen Bulgular

Deney grubundaki 25 öğrenciyle birbir görüşme yapıp, araştırma soruları kapsamındaki elde edilen verilerin içerik analizi yapılarak, belirlenen kod ve temalar frekanslarıyla birlikte Tablo 13' de verilmiştir. Ayrıca Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'nda yer alan her bir soru için öğrenci görüşlerine de yer verilmiştir. Öğrenci Günlükleri'nden elde edilen verileri ise bulguları desteklemek ve zenginleştirmek amacıyla kullanılmıştır.

Tablo 13
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formundan Elde Edilen Kodlar ve Temaları

Temalar	Kodlar	Örnek alıntı	f
Kurallar	Farklı faktörleri göz önüne alma	"Pozitif, negatif yönleri, önemli faktörleri, kısa, orta, uzun dönem sonuçları, alternatifleri öğrenmek düşüncelerimi etkiledi. Böyle konuları ilk kez görüyorum. Heyecanlandım." (K3)	19
	Farklı yönleri kavrama	" Faktörleri, olumlu, olumsuz yönleri, ilginç yönleri, kuralları sevdim. Dünyamızda kurallar olmasaydı her şey ters giderdi. Bir meslek seçerken nelere dikkat etmem gerektiğini öğrendim."(K1)	13
	Kuralların bilincinde olma	"Kurallarla kendime ve çevreme yardımcı olabiliyim."(K10)	3
	Kural oluşturabilme	"Ben kural koyarsam başkalarını da düşünürüm."(K9)	1
Planlama	Sonucu düşünme	"Sonuçlara odaklanmayı sevdim. Çünkü uzun vadede sonuçları görebiliyoruz."(K17)	10
	Amacını düşünme	"Amaçlar belirlemeye başladım, mutlu hissettim."(K4)	10
	Aşamalarını belirleyebilmeleri	"Bana bir amaç kazandırdı. Neyi, nasıl yapacağımı belirledim. Bir meslek seçeceğim zaman her yönüyle düşünmeyi öğrendim."(K19)	2
Kararlar	Yeni fikirler üretebilme	"Kolayca anlaşılamayan faktörler sayesinde başka insanlarla yeni fikirler üretmeyi öğrendim."(K25)	2
	Alternatifler üzerine odaklanabilme	"Bir karar alırken alternatifleri olduğunu bilmek güzeldi."(K8)	2
	Karar verirken çok yönlü düşünebilme	"Artık çok yönlü düşündüğüm için daha kolay karar verebilirim."(K2)	1
Öğrenmeye dair diğer faktörler	Motivasyon	"Etkinlikler güzeldi, eğlenceliydi, kendime güvenim geldi."(K6)	13
	Grupla çalışma	"Grupta fikirlerimizi paylaşmak çok hoşuma gitti, etkinlikleri grupla yaptık."(K22)	11
	İnsanların bakış açılarını anlama	"Amaçları sevdim çünkü herkesin farklı amaçları olabiliyormuş."(K20)	5

Tablo 13'de Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'ndan elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda dört tema oluştuğu görülmektedir. Kurallar, Planlama, Kararlar, Öğrenmeye Dair Diğer Faktörler. Kurallar teması kapsamında farklı faktörleri göz önüne alma konusunda öğrenciler daha fazla görüş bildi-

rirken(f= 19), kural oluşturabilme konusunda sadece 1 öğrenci görüş bildirmiştir. Planlama temasında öğrenciler sonucu düşünme üzerine yoğunlaşırken (f= 10), aşamaları belirleyebilme konusunda 2 öğrenci görüş bildirmiştir. Kararlar temasında yeni fikirler üretebilme ile ilgili 2 öğrenci görüş bildirmiş 1 öğrenci ise

karar verirken çok yönlü düşünebilmeye değinmiştir. Öğrenmeye dair diğer faktörler temasında ise 13 öğrenci motivasyon üzerinde dururken, 5 öğrenci de insanların bakış açılarını anlama üzerinde durmuştur.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda, Cort 1 düşünme programı uygulanan deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ile kontrol grubu öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark eleştirel düşünme becerisinin tüm alt boyutlarında ve deney grubu öğrencileri lehinedir.

Eleştirel düşünme becerisi ile ilgili yapılmış diğer deneysel çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Akınoğlu (2001) tarafından yapılan eleştirel düşünme becerilerini temel alan Fen Bilgisi öğretiminin öğrenme ürünlerine etkisine yönelik çalışmada eleştirel düşünme becerilerini temel alan Fen Bilgisi öğretiminin eleştirel düşünme becerilerini deney grubu lehine arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Aybek (2006) tarafından yapılan konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi ile ilgili çalışmada ise beceri temelli Cort 1 düşünme programının uygulandığı deney grubunun kontrol grubundan daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Bayrak (2014) tarafından Cort 1 düşünme programının yaşamımızdaki elektrik ünitesinde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına, bilimsel yaratıcılıklarına ve eleştirel düşünme eğilimlerine etkisinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada Cort 1 düşünme programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin Yaşamımızdaki Elektrik ünitesi başarı testi ortalama puanlarının geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden yüksek çıktığı gözlenmiştir. Araştırma sonucunu destekleyen diğer bir çalışmada Yıldırım (2010) tarafından yapılan

beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrenci hemşirelerde eleştirel düşünme gelişimine etkisinin incelendiği çalışmada beceri temelli eleştirel düşünme öğretim programı uygulanan deney grubunun puanlarının kontrol grubu öğrencilerinden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalarında ki paralellik bize eleştirel düşünme becerisinin öğrencilere bilinçli bir faaliyetle öğretilmesi gerektiğini diğer programlar içerisinde öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmekte yetersiz kaldıklarını göstermektedir. Aynı zamanda Cort 1 düşünme programı uygulanan deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin eleştirel düşünme becerisine yönelik program uygulanmayan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu da görülmektedir. Lon (2002, Akt: Aybek, 2006), eleştirel düşünme becerilerini öğrencilere kazandırmak için okulların programlarına eleştirel düşünme dersleri konulmalıdır. Bu şekilde öğrenciler düşünme becerilerinin farkına varacak, kullanacak ve alışkanlık haline getirecektir, şeklinde açıklamıştır.

Araştırmanın nitel kısmından elde edilen bulgular doğrultusunda ise öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında daha önce bir bilgiye sahip olmadıkları, bu uygulama sayesinde eleştirel düşünme becerisinin ne olduğunu, nasıl kullanabileceklerinin farkına vardığını, bu dersten heyecan duyduklarını, böyle bir dersin sürekli olmasını istediklerini söyleyebiliriz. Öğrencilerde eleştirel düşünme becerisini öğrenmeye karşı bir istek ve kazandıkları becerileri diğer derslere yöneltme eğilimi gözlenmiştir. Bu sonucu destekler nitelikte Kurnaz (2007)'ın yaptığı çalışmada "İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde beceri ve içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, erişimi ve tutumlarına etkisi" adlı çalışması sonunda deney ve kontrol grubunda uygulanan tüm etkinliklerin tüm gruplarda öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde

etkilediği tespit edilmiştir. Aybek (2006) tarafından yapılan konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi ile ilgili çalışmada ise deney grubu öğrencilere uygulama öncesi ve sonrası “eleştirel düşünme kavramından ne anlıyorsunuz? Sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin cevapları incelendiğinde ilk verdikleri cevapların daha dar kapsamlı iken uygulama sonrası cevapların daha bilimsel ve Cort 1 düşünme programındaki becerileri içerecek şekilde açıklama yaptıkları görülmüştür. Ayrıca öğrencilere dersin işlenmesine ilişkin görüşleri sorulduğunda ise zevk aldıkları ve memnun olduklarını söylemişlerdir. Aybek’ e göre bu duruma öğrencilere beceri temelli eleştirel düşünme programının ayrı bir ders olarak uygulanması sebep olmuş olabilir. Eleştirel düşünme programı uygulanan öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu olması, dersi zevkli bulmaları, bu dersi sürekli hale gelmesini istemelerinin sebebi, dersin diğer derslerden farklı olmasından, öğrenci merkezli olmasından, grup çalışmalarını içermesinden, fikirlerini özgürce ifade edebilmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak, öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırabilmemiz için beceri temelli eleştirel düşünme becerisi programlarını öğrencilerin öğretim hayatlarına dâhil edilebileceğini, eleştirel düşünme becerileri öğretimi programı uygulandığında öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu yönde ve devamına ilişkin beklenti içinde oldukları söylenebilir.

Bu araştırma daha uzun bir uygulama süresiyle, uygulamadaki örnekler öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine daha uygun hale getirilerek ve öğrencilerin günlük yaşamlarından yola çıkılıp düzenlenmeler yapılarak uygulanması ayrıca uygulamalara başlanılmadan önce tamamı grup çalışmasına dayalı olan beceri temelli eleştirel düşünme öğretimi için öğrencilerle grup çalışmasına yönelik etkinliklerin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akinoğlu, O. (2001). *Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aybek, B. (2006). *Konu ve Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Düzeylerine Etkisi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Bayrak, Ç. (2014). *Cort 1 Düşünme Programının Yaşamımızdaki Elektrik Ünitesinde Kullanılmasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Bilimsel Yaratıcılıklarına Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Bektaş, M., Dinçer, Ş. ve Ayvaz, A. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerisine ilişkin görüşleri*. 5(7), 163-175, 27.02.2019, https://www.jasstudies.com/Makaleler/193995226_bekta%C5%9Fmustafa_163-175.pdf
- Creswell, J. Ve V, Plano Clark. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çelikkaya, T. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek için Öğretmenlerin Yaptıkları Etkinlikler*. The Journal Of Academic Social Science Studies, 5 (5), 57-74, 27.02.2019, https://www.jasstudies.com/Makaleler/1318204968_%C3%A7elikkaya_tekin_57-74_5-5_T.pdf
- Demir, M. K. (2006a). *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demir, M.K. (2006). *İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşün-*

- me Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gündoğdu, H. (2009). Eleştirel düşünme ve eleştirel düşünme öğretimine dair bazı yanlışlar. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 57-74.
- İbrahimoglu, Z. (2010). 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı Derse Karşı Tutum Ve Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerine Etkileri. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- İpşiroğlu, Z. (2002). *Düşünme korkusu*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Koç, C. (2007). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5 (19), 114-143.
- Kökdemir, D. (2012). Üniversite eğitimi ve eleştirel düşünme. *Pivolka*, 21(7), 16-19.
- Kurnaz, A. (2007). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Ve İçerik Temelli Eleştirel Düşünme Becerileri, Erişi Ve Tutumlarına Etkisi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *İlköğretim düşünme eğitimi dersi (6, 7 ve 8. Sınıf) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özüberk, D. (2002). *Feuerstein'in Aracılı Zenginleştirme Programı Temel Alınarak Hazırlanan Programın Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Şahinel, S. (2001). *Eleştirel Düşünme Becerileri İle Tümlşik Dil Becerilerinin Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Vural, R.A. ve Kutlu, O. (2004). Eleştirel Düşünme: Ölçme Araçlarının İncelenmesi ve Bir Güvenirlik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2).
- Yıldırım, B. (2010). Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğrenci Hemşirelerde Eleştirel Düşünme Gelişimine Etkisi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Arı, D.; Özsezer, M. S. B. ve Tarım, K. (2019). İlkokul Öğrencileri İle Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretimine Dair Bir Çalışma, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7982>, Number: 74 Spring 2019, p. 89-109.

